

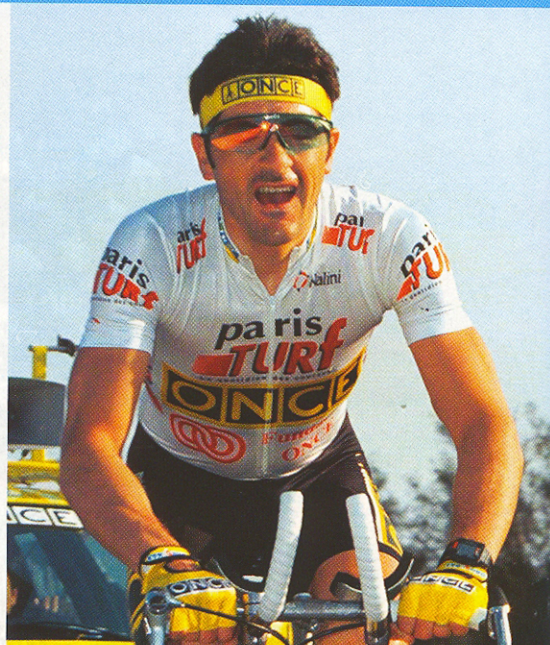
Ne že by si snad cyklisté hráli na exhibicionisty, ale když jde o svršky symbolizující jejich výsostné postavení v závodě, rozhodně se vyčnívání z davu nebrání. Zprvu prostý prostředek snazší orientace v pelotonu se stal modlou. Celé generace cyklistů sní obléknout alespoň na jediný den žlutý, růžový nebo zlatý trikot, mít právo nosit duhový dres, být lídrem, soustředit na sebe pozornost. Cyklistický balík hýří barvami jak rozkvetlá louka a kdo se chce vyznat v garderobě jednotlivých závodů a přiřadit k nim odpovídající posty, aby si kvůli tomu málem pořídil příručku. Vezměte zavděk alespoň tímto malým průvodcem závodního šatníku.

ARISTOKRACIE BAREV

Není bílý jako bílý. Zatímco v 90. letech zvítězil Laurent Jalabert třikrát na Paříž-Nice a odvezl si jako trofej bílý dres celkového vítěze, letos trikot stejné barvy, ovšem v soutěži mladíků téhož závodu oblékal Roman Kreuziger

Hned na úvod, jako doklad složitosti dresologie, mohu dát k dobru vlastní zkušenost tehdy začínajícího novinářského eléva. Jak já byl překvapený, když Olaf Ludwig, v té době neoprofesionál, vyhlášený spurtér, jinak dlouholetá amatérská hvězda a olympijský vítěz, oblékl při své premiéře na Tour de France zelený trikot. Cože, nevěřil jsem vlastním očím. Ludwig v zeleném trikotu nejlepšího vrchaře a ke všemu na Tour? Znejistěl jsem. Všem na vině byl Závod míru, který nejen mou generaci cyklistiku objevujících příznivců zcela ovládl. Zelená barva totiž byla na „Varšavě“ vyhrazena králi kopců, zatímco na TdF, jak známo, je doménou sprinterů. Ale aby se to nepletlo, už dva měsíce předtím jsem navštívil v rakouském Klagenfurtu pár etap Giro d'Italia, které sem zavítalo, a tam v zeleném

dresu pózoval jistý Claudio Chiappucci. Nejlepší vrchař závodu...

Občas aby se v tom čert vyznal. V záplavě desítek etapových podniků současnosti bojuje každý z nich o své místo na slunci, a tak zdaleka nepanuje ani přibližná shoda v označení lídra závodu, tím méně vůdčích postav dílčích soutěží. Po vzoru Tour de France sice převažuje výjimečnost žluté barvy (*maillot jaune*), ale ani ta není privilegovaná všude. Jak známo, v konkurenčním a do růžova zahaleném Giro d'Italia (*maglia rosa*) ji nenajdete vůbec, na Vuelte Španěle žlut alespoň pozlatili (*maillot amarillo*).

Zvláště novicové mezi elitními etapovými závody jakoby neuznávali nepsaná pravidla a tradice. A tak do seriálu Pro Tour zařazená Eneco Tour of Benelux se nerozpakovala ve-

doucího muže obléknout do červené barvy a žlutý trikot přidělit nejlepšímu v soutěži mladíků. Obnovené etapy Kolem Belgie zase žlutý dres vyčlenily pro lídra bodovací soutěže, zatímco vedoucího závodníka v celkové klasifikaci zdobí černá barva. Ta připomíná černý humor někdejšího čs. reprezentanta Jozefa Regece, který se v roce 1986 krátce po černobylské havárii oblékl do dresu lídra závodu, pochopitelně žlutého, ale sám sebe sarkasticky označoval za nositele černého dresu pro nejradioaktivnějšího jezdce.

Nebo taková jarní Paříž-Nice. Zde došlo před pěti lety ke změně majitele a tím i k narušení dosavadního „barevného pořádku“. S převzetím organizací ASO se závod přezdívaný cesta za sluncem podřídil zvyklostem Tour de France, a tak zatímco v 90. letech etapám mířícím k Azurovému pobřeží třikrát dominoval v bílém dresu Laurent Jalabert, letos tričko stejné barvy v témže závodě po čtyři dny patřilo českému silničáři Romanu Kreuzigerovi jako trofej určená pro nejlepšího mladíka.

Barevnému kultu Grand Tours se kromě log titulárních sponzorů stájí, jejichž nálepky umístěné na hrudi jsou připraveny k okamžitému dekorování ihned po dojezdu, podřizuje vše. Vzpomeňme na někdejší kanárkovou ekipu ONCE, která na tři týdny ve Francii musela převléknout týmový stejnokroj za růžovou či černou verzi oficiálního stájového oblečení, podobně jako dnes Saunier Duval. Žlutá je na Tour, kromě jednoho vyvoleného jezdce, prostě tabu. Nechme se překvapit, jestli letos do růžova se proměníví Predictor-Lotto nebude muset zasáhnout do designu svých závodních svršků během startu na Giro d'Italia.

Vítej v klubu! Duha na oblečení úradujícího mistra světa Paola Bettiniho je zřetelná, někdejší světový titul Oscara Freireho (v jeho případě dokonce tři) podle zvyklostí připomíná duhový lem na rukávcích jeho dresu.

V té záplavě nejrůznějších dresů v cyklistice, a to nejen silniční, vyniká jeden jediný – duhový. Je specifikem našeho sportu tímto způsobem označovat úřadujícího světového šampiona a dává mu právo užívat této pocty po celou dobu jeho setrvání na trůnu, tedy do dalšího mistrovství světa. Duha složená z pěti barev (odshora modrá, červená, černá, žlutá a zelená) symbolizuje pět světadílů podobně jako olympijské kruhy. Dres s duhou byl představen již na prvním silničářském MS v německém Nürburgringu a postupně modifikován pro jednotlivá cyklistická odvětví – silniční závod s hromadným startem, časovku, dráhu, MTB, BMX, sálovou cyklistiku, cyklokros.

Ani posvátné rouno však nic nezmuže proti sílícímu vlivu vícedenních závodů. Jednotlivým dresům přiřazeným dílčím soutěžím i celkové klasifikaci se duhový trikot podřizuje a pokud jeho držitel získá vedení v některé ze sledovaných soutěží, musí jej chtě nechťe odložit. Důležité je též pravidlo, že právo oblékat duhový trikot náleží vždy jen té kategorii a té disciplíně, v níž byl získán. A tak například Fabian Cancellara se s duhou na prsou může představit pouze v časovkách nebo loňský mistr světa v cyklokrosu do 23 let Zdeněk Štybar startoval v uplynulé sezoně střídavě v duhovém i stájovém oblečení podle toho, zda jel ve své kategorii nebo mezi elitou.

UCI předloni ještě zahustila koktejl privilegované garderoby zavedením bílo-blankytně-modrého dresu pro premianta série Pro Tour. A byla to sama mezinárodní federace, která tak devalvovala svůj vlastní, tradiční duhový trikot. Problém nastal ve chvíli, kdy se Oscar Freire coby úřadující mistr světa zároveň usadil v čele průběžného hodnocení Pro Tour 2005. Podle nařízení UCI musel duhu odložit a nahradit ji symbolikou nového seriálu. Aneb komerce nad tradici. Nicméně loni už pořadatelé závodů Gent-Wevelgem i Paříž-Roubaix nedbali tlaku doby a vynutili si, aby se Tom Boonen mohl prezentovat v barvách

česká dresologie

DUHOVÝ – v tuzemském šatníku poměrně frekventovaný oděv určený světovým šampionům či šampionkám, a to v nejrůznějších disciplínách od bikrosu, přes mountain bike až ke kolové, dráze či cyklokrosu. Ovšem ten nejceněnější silničářský mezi profesionály, ať už ze závodu s hromadným startem nebo z časovky, ve vitrině české cyklistiky chybí.

LIDR SVĚTOVÉHO POHÁRU – rovněž velmi ceněná trofej, v českém majetku jen výjimečně. Z poslední doby vzpomeneme na podzim 2004 prestižní sukno na těle cyklokrosaře Zdeňka Mlynáře. Kdo se však v tomto dresu, či lépe řečeno vestě velmi úspěšně zabydluje, je fourcrossař Michal Prokop (na snímku), dvojnásobný vítěz seriálu UCI World Cup.

ŽLUTÝ – ikona většiny etapových podniků. Jako taková v českém držení mnohokrát, na prvního nositele nejváženějšího žlutého trička na Tour de France však stále čekáme.

RŮŽOVÝ – tak tuto poctu si můžeme odškrtnout, třebaže pouze v jedné etapě, kdy hned v úvodu Giro d'Italia 2000 patřila Janu Hruškovi.

ZLATÝ – také na Vueltě je kolonka držitelů dresu lídra z České republiky prázdná.

ZELENÝ – rouno nejlepšího sprintera, vedoucího jezdce bodovací soutěže TdF, okusil Ján Svoboda hned dvakrát, poprvé v roce 1996, kdy ale musel po pádu vzdát (na snímku).

PUNTIKATÝ – silničář, který by alespoň na jediný den převlékl přes hlavu symbol nejlepšího vrchaře na Tour, se v našich končinách ještě nenarodil.

AZUROVÝ – někdejší ocenění pro nejlepšího ve sprintech uprostřed etapy na Giro (soutěž Intergiro). Je to také jediný kus ze šatníku tří největších etapových podniků, který domácí cyklista, jmenovitě tehdy Slovensko reprezentující Ján Svoboda, dovezl až do cíle, a to na Giro d'Italia 1993. Jinak je také jezdcem, který mezi našinci nejčastěji oblékl dres lídra v některém z významných etapových závodů jako např. Midi Libre, Kolem Murcie, Giro del Trentino či Etoile des Bességes.

duhu, byť v té době zároveň po svém triumfu ve Flandrech šel do vedení diskutabilní série. Zvítězil kompromis, Boonenův dres zůstal převážně duhový, na lemech rukávků a na límečku se objevily symboly Pro Tour.

Nový dres se tak zařadil mezi odmítané. I k tomu dochází. Pomiňme taktické důvody přenechání pozice lídra závodu a s ním spojených úkolů rivalům. Máme na mysli především oblečení vyhrazené pro národní šampiony. Nejedna silničář, zvláště ze zemí mimo cyklistické velmoci typu Francie, Itálie,

Španělska či Belgie, byl při odjezdu na mistrovství své domoviny vyprovázen stájovým šéfem slovy: „a ne abys vyhrál...!“ Zní to ne-logicky, ale na dresech národních mistrů není tolik místa pro týmové sponzory a pokud nejde skutečně o prestižní titul, je to potíž.

To ale nic nemění na tom, že svět dvou kol žije v zajetí několika privilegovaných barev. Nezdá se, že by tomu v budoucnu mělo být i po takřka sto letech jinak.

Kamil Hofman

Foto: Cor Vos, Jan Němec a archiv

V tomhle nepojedu!

Jen výjimečně se v dějinách Tour de France stává, že lídr odmítne obléknout žlutou tuniku. Většinou ho k tomu vedou čistě důvody fair-play jako například v roce 1971 Eddyho Merckxe poté, co po pádu musel vzdát dosavadní držitel „žlutáku“ Luis Ocaña.

O dvacet let později se podobně zachoval i Greg Lemond, když smůla v podobě zlomeniny klíční kosti potkala Rolfa Sörensen a o stejné gesto se předloni pokoušel i Lance Armstrong po zranění svého krajana Davida Zabriskieho v časovce družstev.

Ovšem současná pravidla pod pohrůžkou disqualifikace striktně neumožňují, aby jakýkoliv den závodu chyběl v pelotonu žlutý dres.

Pohled do historie nabízí i jeden velmi kuriózní případ odmítnutí posvátného dresu. Před šedesáti lety byl Louis Bobet (famiiliárně Louison, něco jako Ludvíčku, na něj francouzské publikum volalo až při jeho vítězné sérii na Tour de France v letech 1953-55) ještě

perličky vetkané do trikotů

■ **OFICIÁLNĚ** se žlutý dres na TdF poprvé ocitl na hrudi Eugéna Christoha přesně 18. července 1919 po 10. etapě z Nice do Grenoblu, a to na na vyzvání pořadatelů a novinářů kvůli lepší orientaci mezi závodníky. Pikantní je, že v té chvíli v závodě pokračovalo jen 11 jezdců...

■ **TEHDY SE NEKONALA** žádná oficiální prezentace s dekorováním vedoucího jezdce, jak ji známe dnes. Christophe si maillot jaune odvezl na hotel, ale příliš nadšený z něj nebyl. Pro výraznou žlutou barvu se stal terčem posměšků a vysloužil si přezdívku kanárek.

■ **NEOFICIÁLNĚ** prý však oblékl žlutý dres už v roce 1913 Philippe Thys, první trojnásobný vítěz závodu (1913-14, 1920). Alespoň to tvrdil sám Belgičan, nikdo z vedení závodu si na to však nevzpomínal.

■ **V OSMDESATÝCH LETECH**, naposledy v roce 1989, byl na TdF užíván kombinovaný dres (žlutý, zelený, puntikátý) pro jezdce nejlépe postaveného v součtu všech soutěží.

■ **SOUTĚŽ** o krále vrchařů je na Tour vypsána od roku 1933, ovšem teprve v sezoně 1975, kdy jej celkově získal Lucien Van Impe, se objevil poprvé dres s červenými puntíky. S tímto specifickým designem přišel letitý organizátor závodu Felix Lévitán, který se nechal inspirovat jedním z trikotů, jež zhlédl už ve třicátých letech na velodromu v Paříži.

■ **NAJDOU SE PŘÍPADY**, kdy kvůli dresománii, tolik typické pro silniční cyklistiku, odloží úspěšní závodníci své standardní týmové oblečení na delší čas do skříně. Třeba takový Paolo Bettini je tam ponechá půldruhého roku. Loni v červnu se stal šampionem Itálie a získal tak právo i povinnost nosit dres s trikolórou. Na mistrovství světa startoval v reprezentačním dresu squadry azzurry a po něm díky vítězství zůstane až do letošního září duhový.

■ **ZVLÁŠTĚ V DOBÁCH**, kdy ještě výrobci sportovního oblečení nebyli tak pružní a nedokázali ze dne na den připravit časovkářskou kombinézu v barvách lídra závodu, byl často frekventovaný pojem „žluták do kufru“. Stalo se tak v tom případě, kdy jezdec sice před časovkou získal žlutý trikot do svého držení, s nadsázkou řečeno v něm přenocoval, ale už ho mohl nechat schovaný v kufru, protože v chronometru startoval v týmové kombinéze a o vedení přišel. Něco podobného, dokonce během jediného dne, prožil před deseti lety Ján Svoboda. Ovládl tehdy v hromadném dojezdu úvodní etapu závodu Kolem Katalánska. To byla však pouze první, dopolední část, po níž byl dekorován jako vedoucí závodník. Odpoledne následovala časovka, v níž postavení neudržel a vzhledem k nedostatku času jel pochopitelně v týmovém dresu. Dalo by se tedy říct, že to byl v jeho případě „žluták k obědu“.

■ **ČASTO SE HOVOŘÍ** o prokletí duhového dresu. Pro mnohé světové šampiony se v následující sezoně stal spíše svěrací kazajkou, přinesl jim smůlu v podobě zranění či slabých výsledků a také nechťenou pozornost médií i soupeřů. Poznal to Tom Simpson (1966 – zlomenina nohy), Stephen Roche (1988 – zranění kolene, v duhovém trikotu nevyhrál jediný závod), Igor Astarloa (2004 – přestoupil do stáje Cofidis, která však sama sebe kvůli vyšetřování dopingové aféry postavila na měsíc mimo závody a Španěl už v dubnu odesel do italského Lampre), Oscar Freire (2005 – po slibném vstupu do sezony celý zbytek absentoval kvůli potížím sedacích partií), Jean-Pierre Monseré (1971) či nedávno dráhař Isaac Galvez (2006) dokonce našli v duhovém dresu smrt po fatálních pádech.

S módou dokonalého ladění přišel kdysi první Mario Cipollini – tedy duhový respektive žlutý, růžový, puntikátý, zelený od hlavy k patě, od ponožek po přílbu, od rukaviček po brýle, kolo nevyjímaje. Takový je současný kult privilegiovaných dresů.

■ **MÝTUS** pravi, že žlutý dres byl zvolen proto, aby asocioval barvu papíru, na němž byl tištěn deník l'Auto, organizátor závodu, který se tak odlišoval od svého konkurenta l'Veilo vydávaného na zeleném papíře. Jenomže vysvětlení je mnohem prozaičtější – jediná dostupná barva v poválečném období, jíž byl dostatek, byla tehdy nepříliš populární žlutá.

■ **V HISTORII** TdF se najdou vítězové, kteří nikomu nepůjčili žlutý trikot od prvního do posledního dne, jako Ottavio Bottecchia (1924), Nicolas Frantz (1928) a R. Maes (1935), ale také ti, kteří se do něj oblékli až při vyhlášení celkového pořadí v Paříži. V roce 1968 Nizozemec Jan Janssen neabsolvoval ve žlutém jedinou etapu, ovšem v té závěrečné – časovce – si zajistil celkové prvenství.

■ **KDO PLATÍ**, ten rozkazuje. Tímto pravidlem se řídí i barvy vyvolených dresů na „Grand Boucle“. V roce 1963 měl na přání sponzora trikot pro nejlepšího závodníka v bodovací soutěži místo obvyklé zelené červenou barvu.

poměrně neznámým mladíčkem. V závodě debutoval, navíc se jednalo o první poválečnou Tour a domácí snili o svém hocha ve žlutém. Jenomže ten nenašel shodu s pokrokem v textilním průmyslu. V té době a ještě mnoho let poté patřil ke standardnímu odění cyklistů vlněný dres. Vytaháný, neforemný, sice s dobrými tepelně-izolačními vlastnostmi a slušnou schopností odvádět pot, ale nedej bože, když začalo pršet, to se pak změnil v těžkou houbu. Organizátoři TdF v čele s Jacquesem Goddetem v chudých poválečných letech s povděkem přijali sponzorování výrobce vláken Sofil, předchůdce Lycry. Firma sice nebyla schopna sama vyrobit žlutý trikot, nicméně přesvědčení o správnosti její cesty a hlavně investice, kterou vložila do reklamy, ji vedly k tomu, že svou přízi vetkala do vlněného trikotu.

Výsledek byl katastrofální. Natolik katastrofální, že mladý Bobet jej odmítl obléknout! Zdál se mu jednoduše nenositelný a zavrhovacíhodný i z hlediska hygieny. Vlněný dres bylo prostě to nejlepší, co cyklisté tehdy mohli mít. Přírodní materiál, jemuž důvěřovali. Umělá vlákna a z nich vyrobené tkaniny ještě nebyly na takové úrovni, aby mohly transportovat pot, spíše naopak. Bobet měl ještě o jeden dobrý důvod navíc odmítnout z jeho pohledu podivně vylepšené závodní oblečení. Trpěl totiž častými vředy na kůži.

Ne děkuji, já chci klasický vlněný dres, požadoval mladíček a pořadatelé závodu se ocitli v nesházích. Smlouva se Sofilem byla ohrožena a pokud by se Bobetovo zdůvodnění dostalo na veřejnost, pro pověst textilního výrobce a jeho nového produktu by to mělo nedozírné následky. Naštěstí pro sponzora i závod samotný Bobet v cíli etapy dres přijal a až večer se rozhodl ho organizátorům vrátit. Goddet se tu zprávu dozvěděl u večere. Ředitel závodu nelenil, odložil příbor a vydal se ihned nasupěný do hotelu za rebelujícím závodníkem. Debata se protáhla až do noci. Bobetova hlava byla tvrdá jako žula na bretaňském pobřeží, kde vyrostl.

Psal se rok 1953 a Louison Bobet při svém prvním triumfu na Tour de France již žluté rouno neodmítl...

Louis neustoupil, a tak Goddet musel kontaktovat zástupce Sofilu a získat od něj slib, že do rána připraví žlutý trikot sice stále s jejich logem, ale bez zázračného vlákna. Nakonec vše utichlo. Bobet dostal svůj vlněný dres, o vedení přišel a svou premiéru nedokončil. Skandál zůstal pod pokličkou. Až po letech vyšla najevo tahle historka, jíž se současní cyklisté využívají

cí všech vymožeností moderních materiálů mohou jen usmívat. Ovšem pro nešťastného Louise byla tato zkouška neoblomnosti zhruba stejně zásadní, jako kdyby nyní nabídli lídrovi Tour právě ten kdysi tak vychvalovaný vlněný trikot...

(kh)

pramen: Jacques Goddet
– L'équipée belle (1991)